

Slovinci, avtonomija, Evropa

Znani rimski dnevnik *Il Tempo* je v svoji številki z dne 27. oktobra v poročilu o zapletenem položaju na Kosovu iznesel tudi nekaj dognanj, ki zadevajo današnjo slovensko stvarnost. Naslanja se na pisanje beograjske »Politike«, ki prinaša rezultate ankete med Slovenci v SR Sloveniji. Na podlagi teh izsledkov naj bi se nad polovico Slovencev (53 odstotkov) izreklo za to, da ne želi pripadati jugoslovanski federaciji in bi zato rada dosegla avtonomijo. To še posebej, da bi lahko »odprla« pot zahodni Evropi. Tako zgovorno zaključuje rimski dnevnik: »Signal, na katerega mora Beograd pač računati.«

Znano je, da se dandanes v sami republiki Sloveniji, pa tudi v slovenskem prostoru izven matične domovine, na veliko in pogumno razpravlja o tem problemu. Pri nas še posebej to izstopa v vsakoletni Dragi, ki nudi kot nalašč potrebne pogoje za podobne debate. Zato je še toliko bolj zanimivo, da do tega prihaja tudi v tujem tisku. Ni toliko važno, če se to povezuje s kritičnim političnim položajem na Kosovu, kjer se danes soočata tako srbski kot albanski nacionalizem. Jasno je, da se položaj v Sloveniji ne more enačiti s tistim na tem južnem in delikatnem ozemlju med SFRJ in Albanijo. Slovenija je v jugoslovanskem okviru gotovo simbol napredka in najbolj evropska republika v Jugoslaviji. Zanimive so s tem v zvezi tudi debate, ki so prišle na dan v okviru SZDL in jih je prinesel uradni slovenski tisk o možnosti dejanske vključitve (seveda Jugoslavije) v evropske organizme. Pri tem je bil omenjen Evropski svet v Strasburgu, ki povezuje 21 držav, med katerimi so poleg dvanajstih držav — članic Evropske gospodarske skupnosti — tudi druge in politično nevtralne kot Avstrija, Švedska, Ciper, Malta idr. Zakaj torej ne tudi SFRJ, ki je prav toliko evropska in sredozemska kot prej omenjene? Morda je temu ovira sedanji politični enostrankarski sistem? Morda strah, da bi se le preveč formalno povezala z zahodnimi ustanovami? Tu bo verjetno treba še precej pogumnih korakov, obenem pa tudi pravilnega in ustreznega razumevanja evropskih partnerjev.

In prav Slovenija more in mora v tem procesu odigrati pomembno vlogo, saj predstavlja naravna vrata do današnje uradne Evrope. a. b.

Črna sobota za dinar v Trstu

Padec dinarja za 100-krat v razmerju z liro

V soboto, 7. t.m., bi lahko govorili o črni soboti za dinar v Trstu, kar je neprijetno presenetilo številne jugoslovanske kupce. Na splošno so menjavali dinar za eno liro, nekatere menjalnice so dinar plačevale samo po 0,90 lire in nekatere banke so dan prej odklanjale nakup.

Če pomislimo, da je leta 1960 jugoslovanski kupec dobil v Trstu za 100 starih dinarjev 100 lir, je jasno, kam je privedlo takoimenovano drsenje dinarja. V 27 letih je vrednost dinarja padla za 100-krat v razmerju z liro.

Kje so vzroki dejstva, da je vrednost dinarja samo od začetka tega leta padla za dobrih 140 odstotkov? Narodna banka Jugoslavije je odkrito pojasnila, da znižuje vrednost dinarja visoka rast inflacije v državi, rast vrednosti vodilnih svetovnih valut z izjemo dolarja ter potrebe po spodbujanju jugoslovanskega izvoza, ki ne zadostja za plačevanje milijardnih dolgov Jugoslavije v tujini.

Kot rečeno, je vrednost dinarja od začetka leta 1987 padla za 140,3 odstotka ter samo v prejšnjem tednu za 13,43 odstotka. Zvezna vlada vodi takoimenovano politiko realnega tečaja, po kateri se vrednost dinarja določa na podlagi nekakšne košare sedmih valut, to je zahodnonemške marke, italijanske lire, ameriškega dolarja, francoskega in švicarskega franka, avstrijskega šilinga ter britanskega funta sterlinga, oziroma valut držav, ki so najvažnejši partnerji Jugoslavije v zunanji trgovini.

Vrednost vseh teh valut razen dolarja je v zadnjem času na svetovnih borzah narasla ter samo padec dolarja ni mogel pomeniti rešilne podpore dinarju. V primerjavi z dolarjem je dinar padel za 121,3 odstotka, v primerjavi z marko za 156,6 od-

stotka, v primerjavi z liro za 141,5 odstotka, v primerjavi s francoskim frankom za 150,7 odstotka, v primerjavi s šilingom za 156,2 odstotka, v primerjavi s švicarskim frankom za 160,8 odstotka ter v primerjavi s funtom šterlingom za 168 odstotkov.

Kot vzrok padanja dinarja smo omenili tudi inflacijo. Skupščina Republike Slovenije se je negativno izrekla o protiinflacijskem programu zvezne vlade v Beogradu ter o njenih ukrepih za stabilizacijo gospodarstva in za spremembe v devizni zakonodaji. Negativno je tudi mnenje skupščine o zveznih ukrepih glede nekritičnih notranjih dolgov in možnosti za njihovo odpravo ter glede programa konsolidacije zunanjih dolgov.

Nekateri delegati so celo brez obotavljanja poudarili, da bi vlada — ki je pripravila takšen protiinflacijski program — morala odstopiti. Razpravo o zaupnici zvezni vladi bodo nadaljevali v Socialistični zvezi Republike Slovenije. Delegati hočejo tudi vedeti, koliko so pri sestavljanju protiinflacijskega programa sodelovali tudi znanstveniki.

K osnutku sprememb in dopolnitev zakona o deviznem poslovanju so delegati slovenske skupščine sprejeli več predlogov. Pripravljenost zvezne vlade ter skupščin vseh republik in pokrajin za sprejem predlogov Gospodarske zbornice Jugoslavije (ti so v bistvu enaki kot slovenski predlogi), ki zdaj niso zajeti, je po mnenju slovenske skupščine najresnejši preizkus odločenosti volje, da se načelne opredelitve za izvoz in odprtost v svet potrdijo v praksi.

V zvezi z inflacijo, s cenami in z deviznim sistemom so ekonomisti maribor-

nadaljevanje na 2. strani ■

IZID REFERENDUMOV ZAOSTRIL ODNOSE MED STRANKAMI

Italijanski dnevni tisk še vedno posveča pozornost izidom referendumov, ki so bili v nedeljo, 8., in v ponedeljek, 9. t.m. Komentatorji pri tem opozarjajo predvsem na dve dejstvi: na nizko udeležbo in na razmeroma visok odstotek odgovorov z »da« na vseh pet postavljenih vprašanj.

Tako nizke udeležbe še ni bilo v vsej dosedanji zgodovini referendumov. Ljudskega glasovanja se je namreč udeležilo le 65 odstotkov upravičencev. Če upoštevamo, da je bilo skupno 46 milijonov volilnih upravičencev, ugotovimo, da se refe-

nadaljevanje na 3. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 15. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.20 Koledarček; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.15 Mladinski oder: »Bela in Sebastijan«, napisala Cecile Aubry; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.30 Šport in glasba; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 16. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zgodbe vandrovca, orjunaša in narodnega revolucionarja Lipeta Kosca; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Potovanje proti zrelosti; 12.00 Ko mladost ni le rož: 12.30 Jezik mladil; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Moški zbor Novega sv. Antona v Trstu in Tržaški mešani zbor; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Presodi - razsodi!; 15.00 Bralni roman: Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«, 36. nadaljevanje; 15.15 Poglejmo v mladostnikov svet; 15.40 Mi mladi: kje smo, kaj delamo, kako doživljamo; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 17. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravilne rastline in sadni sokovi; 12.00 Naša dobra stara kuhinja; 12.30 Kulturno-politiški v kuhinji; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dvignjena zavesa; 15.00 Bralni roman: Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«, 37. nadaljevanje; 15.30 Kuharska potovnica; 16.00 Gastronomska kultura skozi tisočletja; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Boris Pahor: »V labirintu«, roman; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 18. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 »Rožice te čaninaue«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Zdravnik in pacient; 12.00 Zrcalce, zrcalce, povej!; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Mešani zbor »Rupa-Peč«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Od Milj do Devina; 15.00 Bralni roman: Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«, 38. nadaljevanje; 15.30 V svetu knjige; 16.30 Ko zvezde zableščijo; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Literarne podobe: Tržaška pisma Vuka Karadžića; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 19. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 12.00 Duško Jelinčič: Odhajanja; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.00 Bralni roman: Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«, 39. nadaljevanje; 16.00 Poezija slovenskega zapada; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Komorni zbor: »Caticum« iz Szegeda na Madžarskem; 18.00 »Krvavo polje, brezmežno gorje!«, Prva svetovna vojna in begunci s soške fronte; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 29. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Zborovska glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: Po svetu z raketo; 15.00 Bralni roman: Fran Saleški Finžgar: »Pod svobodnim soncem«, 40. nadaljevanje; 15.10 V filmskem svetu; 16.00 »Krivi preroki«; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 21. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.20 Koledarček; 7.40 Pravljica; 8.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Sobotni zbornik: Človek in okolje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Bom naredu stazice« - oddaja iz Kanalske doline; 15.00 Drugi program, vodi Peter Cvečar; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Pozabljeni smeh. Jaka Štoka: »Lažizdravnika«; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Padec dinarja za 100-krat...

■ nadaljevanje s 1. strani

skega Inštituta za ekonomsko diagnozo in prognozo sestavili primerjave med notranjo kupno močjo v Sloveniji, Avstriji in Italiji. Notranja kupna moč določa življenjsko raven prebivalstva. Mariborski ekonomisti ugotavljajo, da je v Sloveniji kupna moč prebivalstva komaj polovica kupne moči avstrijskega prebivalstva. Razlike med drobno prodajnimi cenami v Sloveniji v primerjavi z Avstrijo in Italijo so precej večje, kot jih pokaže preračunavanje zgolj s pomočjo uradnega deviznega tečaja. Upoštevajoč povprečne plače je slovenska kupna moč še bolj slabotna.

Analiza ekonomistov je pokazala, da so se v Sloveniji od lanskega do letošnjega junija v primerjavi z obema sosednjima državama relativno podražili tekstil, konfekcija in obutev, stanarina, energija za gospodinjstvo, pohištvo, gorivo in zdravila. Absolutno dražji kot v Avstriji so bili tako lani kot letos stroji in oprema za gospodinjstvo, v primerjavi z Italijo pa razen tega še alkoholne pijače in gradbeni material. Relativno dražji (torej v primerjavi s povprečnim censkimi razmerjem) pa so bile razen teh blagovnih skupin pohištvo, vozila in nadomestni deli, glede na Italijo pa še tekstil in konfekcija. Dražja so v Sloveniji tudi že številna živila kot pa v Avstriji in Italiji.

Zaposleni Slovenec s povprečno plačo je junija lani lahko kupil 45,5 odstotka in letos junija 49,9 odstotka dobrin v primer-

javi z zaposlenim Avstrijcem s povprečnim avstrijskim zaslužkom. V primerjavi z zaposlenim povprečnim Italijanom pa je zaposleni Slovenec povprečno lani lahko kupil 53,6 odstotka dobrin in letošnjega junija 58,7 odstotka.

Če Slovenci — zaključujejo mariborski ekonomisti — ne živijo toliko slabše kot na primer Avstrijci, se je treba zahvaliti številnim popoldanskim dejavnostim Slovencev, kar pa je povezano z nadaljnjimi delovnimi žrtvami.

E. V.

TISKOVNA KONFERENCA O MANJŠINSKI ZAŠČITI

Slovenska kulturna društva iz videmske pokrajine so se odločila, da dajo pobudo za tiskovno konferenco v Vidmu, ki naj italijansko javnost, predvsem pa politične sile ponovno opozori na neizpolnjene obveznosti do slovenske manjšine, na zahtevo po globalnem zaščitnem zakonu, na položaj najbolj zapostavljenega dela manjšine — v videmski pokrajini. K sodelovanju na tiskovni konferenci so Slovenci iz videmske pokrajine povabili vse politične in idejne komponente slovenske manjšine. O pobudi je bil govor v petek, 6. t.m., v prostorih Kulturnega društva Ivan Trinko v Čedadu.

Po atentatu na Severnem Irskem

Tudi papež Janez Pavel II. je obsodil krvavi atentat na Severnem Irskem, ki je terjal življenja enajstih ljudi, medtem ko je ranjencev več deset. V brzjavki, ki jo je podpisal državni tajnik kardinal Casaroli, je rečeno, da Cerkev obsoja vsako obliko nasilja kot tudi podpiranje ali sprejemanje zločinov proti človekovemu življenju.

Pariški dnevnik Le Figaro navaja mnenje, ki je razširjeno v krogih francoske, britanske in ameriške obveščevalne službe, glede tajnega tovora orožja, ki so ga

Francozi 30. oktobra zaplenili na ladji Eksund II. Šlo je za največji povojni tovor orožja, ki ga je zaplenila kaka država. Z njim bi lahko opremili 6 tisoč mož. Obveščevalci so mnenja, da orožje ni bilo namenjeno le severnoirski organizaciji IRA, temveč tudi iranski teroristom v Evropi, baskovski organizaciji ETA, mogoče pa tudi skranjo levičarskima skupina Rote Armee Fraktion v Zahodni Nemčiji in Action Directe v Franciji. Med zaplenjenim orožjem je bilo tudi 20 protiletalskih raket vrste SAM - 7.

Obisk mladih iz Slovenije

Več kot 60 mladih predstavnikov Klubov OZN iz Slovenije je bilo v soboto in nedeljo na obisku med Slovenci v Italiji. Na njihovo željo jim je spored obiska pripravila Mladinska sekcija Slovenske skupnosti. V soboto, 7. t.m., so bili na Tržaškem, naslednji dan pa na Goriškem in v Reziji.

Obisk se je začel na Repentabru, kjer so mlade obiskovalce pozdravili prireditelji, župnik Anton Bedenčič pa je spregovoril o pomenu Repentabra za Kras in slovenske ljudi. Sledil je ogled Kraške hiše v Repnu, kjer je položaj Slovencev v

Italiji kratko predstavil deželni tajnik Slovenske skupnosti Ivo Jevnikar. Naslednji postanek je bil v tržaški Rižarni. Tam je mladincem spregovoril prof. Samo Pahor, ki je nato še vodil kratek obisk po Trstu. V zgodnjih popoldanskih urah je bila v Peterlinovi dvorani okrogla miza o sredstvih množičnega obveščanja pri nas, ki sta jo imela odgovorni urednik slovenskih poročil našega radia Drago Legiša in odgovorni urednik Primorskega dnevnika Bogo Samsa. Pozneje je v Sosljanu sprejel delegacijo iz Slovenije devinsko-nabrežinski župan Bojan Brezigar.

Protestna manifestacija

Več kot tisoč ljudi iz Velenja, Šoštanja in okoliških krajev je v nedeljo, 8. t.m., uпрizorilo protestno manifestacijo po velenjskih ulicah. V sprevodu so šli traktorji s tovari suhega drevja — simbolom umiranja gozdov. Manifestacija je bila oklicana zato, da bi ljudje izrazili nasprotovanje predlogu, da se na tistem področju uredi odlagališče radioaktivnih odpadkov jedrske elektrarne Krško. Občinski voditelji zveze mladine so prebrali protest, v katerem zahtevajo vsedržavni referendum o lokaciji odlagališča.

O tem vprašanju je te dni razpravljala tudi slovenska skupščina v Ljubljani. Vlada je odgovorila na delegatsko vprašanje in poudarila, da še vedno preučujejo 39 možnih lokacij v Sloveniji. Predstavniki jedrske elektrarne so zato čisto samovoljno navedli pet možnih lokacij v občinah Mozirje in Titovo Velenje. Nič dokončnega pa še ni bilo sklenjenega.

PERZIJSKI ZALIV

Vojna med Iranom in Irakom se nadaljuje z nezmanjšano srditostjo. Iraška letala so te dni bombardirala neki iranski tanker nedaleč od iranske obale, Iranci pa so napadli iraške postojanke na kopenski fronti, v severnem delu države. Spet je nad Bagdad priletela iranska raketa, ki je povzročila 11 žrtev in veliko razdejanja. Irak že grozi z maščevanjem, v Teheranu pa hkrati izjavljajo, da lahko z vojno nadaljujejo po potrebi še tudi več let. Iran je očitno spet zavzel togo stališče in ponavlja, da ne bo pristal na premirje, dokler Irak ne bo uradno razglašen za napadalca.

Medtem pa piše neki kuvajtski list, da so Izraelci baje dobavili Iranu sedem plovil z raketnimi rampami in tudi več raket »Gabriel«; v načrtu je baje tudi prodaja naglih stražnih čolnov za obalno službo.

Arafat in Izrael

Palestinski voditelj Arafat je naslovil spravljivo poslanico na izraelsko ljudstvo. V njej zagotavlja, da priznava vse resolucije Združenih narodov glede Bližnjega vzhoda in torej tudi resolucijo, ki priznava Izraelu pravico do obstoja. Arafat naglašja, da je mir edina perspektiva, saj ni mogoče likvidirati pet milijonov Palestincev, kot tudi ni mogoče zbrisati Izraela z zemljevida.

Po prepričanju palestinskega voditelja so glavna ovira za ureditev bližnjevzhodnega problema Združene države. Arafat predlaga mednarodno mirovno konferenco, ki naj bi se je udeležile države članice Varnostnega sveta, države na Bližnjem vzhodu in seveda tudi Palestinska osvobodilna organizacija. Arafat se je za svojo poslanico poslužil dveh izraelskih komunističnih listov, dostavil pa jo je enemu izmed njihovih dopisnikov iz Moskve.

Izid referendumov zaostri odnose...

▣ nadaljevanje s 1. strani

referendumov ni udeležilo 16 milijonov volivcev in volivk. Bele in neveljavne glasovnice je oddalo nekaj manj kot štiri milijone upravičencev. Znani levičarski dnevnik »La Repubblica« je v tej zvezi opozoril na pet milijonov volivcev, ki so odgovorili z »ne«, ter ugotovil, da z »da« na vprašanja, ki so bila postavljena na referendumih, dejansko ni odgovorila večina upravičencev. Omenjeni dnevnik je namreč seštel število upravičencev, ki niso volili (16 milijonov), število belih in neveljavnih glasovnic (4 milijoni) in število odgovorov z »ne« (5 milijonov) ter tako prišel do skupno 25 milijonov, kar je odločno več od 21 milijonov odgovorov z »da«.

S tem omenjeni dnevnik hoče predvsem posvariti socialiste, ki so, kot znano, podprli pobudnike referendumov in tako spravili v zagato demokristjane in komuniste, naj se preveč ne šopirijo z izidi ljudskega glasovanja in si zlasti ne kujejo političnega kapitala, češ da »ni vse zlato, kar se sveti«.

Izidi referendumov so v političnem pogledu vsekakor pomembni, ker so in še bodo razgibali odnose med strankami, zlasti znotraj vladne večine, čeprav je treba takoj poudariti, da bo moral parlament v 120 dneh odobriti vrsto zakonskih predpisov, ki bodo nadomestili z referendumi odpravljeno zakonodajo. Kočljiva bo zlasti ureditev civilne odgovornosti sodnikov, o čemer so se volivci najbolj jasno in najbolj množično — vsaj načelno — izrekli. Bo v tako pomembni zadevi parlament mogel v roku 120 dni doseči sporazum?

Tudi področje energetike je zelo pomembno. Kaj se bo po referendumih tu spremenilo? Na taka vprašanja je seveda zdaj nemogoče odgovoriti, saj mora še marsikatera politična sila v Italiji po zadnjih dogodkih šele »priti do sape«.

—o—

Umrl je Janez Logar

Iz Ljubljane je prišla vest, da je v starosti 79 let umrl literarni zgodovinar in bibliograf, redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti, profesor Janez Logar. Rodil se je v Horjulu in v njegovi družini je več znanih kulturnih in znanstvenih delavcev. Po vojni je delal večinoma v Narodni in univerzitetni knjižnici, kjer je vodil bibliografski oddelek, skrbel za številne bibliografije in izdal temeljno delo »Uvod v bibliografijo«. Kot literarni zgodovinar je uredil Zbrana dela Janeza Trdine, Janeza Mencingerja in Josipa Jurčiča ter Izbore in posamezna dela drugih slovenskih klasikov.

»REFORMACIJA NA SLOVENSKEM«

Na ljubljanski univerzi se je v ponedeljek, 9. t.m., začel petdnevni mednarodni interdisciplinarni posvet Reformacija na Slovenskem. Udeležuje se ga 60 domačih in tujih predavateljev. Slavnostni govornik je bil predsednik Slovenije Popit, v imenu prireditelja pa je govoril profesor Jože Koruza. Med drugim je poudaril, da želi znanstveni posvet pretresti dosedanje ugotovitve o Trubarju in njegovi dobi. Reformacija na Slovenskem je bila zadnja leta v ospredju pozornosti slovenskih znanstvenikov.

Zborovanje Sveta evropskih občin - AICCRE v Rimu

Pred kratkim je bilo v Rimu vsedržavno zborovanje Sveta evropskih občin (AICCRE), ki povezuje italijanske občine članice Združenja evropskih občin. Tu so sodelovali tudi predstavniki pobratenih občin. To je posebej pomembno po zadnjem letošnjem kongresu v Bordeauxu, ki je imelo posebej za temo politiko pobratenja evropskih občin.

Na rimskem zasedanju je tekla beseda zlasti o pobudah, ki naj jih v času do prihodnjih volitev v evropski parlament leta 1989 izdelajo predvsem izvoljene krajevne ustanove, kot so dežele, pokrajine, in seveda občine. V tem smislu so posebej izstopali predlogi, kot npr. neke vrste anketa med predstavniki vseh teh uprav s kritikami in predlogi o dosedanji evropski politiki združevanja. Tako je bil tudi omenjen predlog zunanjšega ministra Andreotija, po katerem naj bi se istega dne sesta-

li vsi izvoljeni sveti in izglasovali resolucije z zahtevami po dejanski ustanovitvi Evropske unije. Še in še so padali predlogi, ki so vsi posebej izzveneli kot jasno vabilo pristojnim organom, predvsem državnim oz. vladnim, da prisluhnejo težnjam baze.

Zasedanja se je udeležil tudi predstavnik Slovenske skupnosti, goriški občinski odbornik A. Bratuž, ki je zastopal občinsko upravo. Naj še omenimo, da je član vsedržavnega sveta tudi deželni svetovalec Ssk D. Štoka.

—o—

KOHL SPET PREDSEDNIK

Zahodnonemški kancler Helmut Kohl je bil potrjen za predsednika Krščansko-demokratske stranke v Zahodni Nemčiji. Na 33. kongresu, ki je bil v Bonnu, je 717 delegatov glasovalo za Kohla, 82 jih je bilo proti, 55 pa se jih je vzdržalo.

Brechtova »Malomeščanska družba« v postavitvi ljubljske Drame

Po Nušičevi »Sumljivi osebi«, ki jo je Slovensko stalno gledališče iz Trsta izbralo za otvoritveno predstavo nove sezone, je gostovala v tržaškem Kulturnem domu ljubljanska Drama z mladostnim delom Bertolta Brechta »Malomeščanska svatba«, ki je v zadnjih dveh letih od postavitve doživela na Slovenskem vrsto pomembnih uspehov. Če je Nušičev humor marsikdaj naven, je Brecht tudi v svojih zgodnjih delih dokaj bolj piker in drastičen pri razkrinkavanju lažne malomeščanske morale. Nesposobnost prisluhniti sočloveku, odtujenost, pomanjkljivost komunikacije, cinizem in agresivnost, s temi in podobnimi odtenki je obarvana Brechtova malomeščanska družina, ki se nam prikazuje zdaj srhljivo, zdaj komično v svojih izkrivljenih odnosih.

Režija Edvarda Milerja je še bolj poudarila komičnost zdaj dvoumnih dialogov, zdaj retoričnih figur, medtem ko sistematično odvrta gledalca od sentimentalnosti, ki je po Brechtu malomeščanu najljubša, če ne edina duševna hrana. Nobene identifikacije torej z nastopajočimi na odru, saj predstava odločno zavrača takšno pojmovanje, ker protagonista ne gre ljubiti in pomilovati, pač pa zaničevati in sovražiti, prav zato, ker je tak kot smo in ne tak kot bi si želeli biti.

Avtorjevi zamisli, se dobro vključuje tako scena kot kostumi Mete Hočevar, še posebej pa sproščena igra deveterice nastopajočih. Čeprav je scensko dogajanje hotè omejeno, je ritem briljanten in neutrujajoč. Za svatbeno mizo sedijo od leve proti desni Roman Končar kot mlad moški, Jerica Mrzel kot ženina mati, Saša Pavček, ki živahno poustvarja nevestino sestro, Polona Vetrih kot nevesta, Aleš Valič kot ženin, pa še Barbara Levstik kot žena, Branko Grubar kot ženinov prijatelj in Brane Ivanc kot nevestin oče.

Saša Rudolf

Naš koledar 1988

Novi koledarji z letnico 1988 se že začenjajo pojavljati med nami. Pravkar je prišel iz tiskarne »Naš koledar«, ki ga vsako leto izdajajo slovenski duhovniki na Tržaškem in Goriškem. Gre za stenski koledar s formatom ovojnice za velike gramofonske plošče ter je tudi letos opremljen z lepimi barvnimi fotografijami naših cerkv, kapelic in božjih poti. Na naslovni strani so tokrat Svete Višarje, ob posameznih mesecih pa svetišča oziroma detajli iz krajev: Repentabor, Sveta gora, Trebče, Bazovica, Kalvarija pri Podgori, Sovodnje, Gospa Sveta, Ptujška gora, Barbana, Stara gora, Kontovel in Brezje.

Pod fotografijami so verske misli, odlomki iz molitev, podatki o farnih zavetnikih ter o pomembnejših verskih in kulturnih prireditvah, ki so že vnaprej znane za prihodnje leto. Na koncu je še nekaj važnejših telefonskih števil k Tržaškemu in Goriškemu.

Nastop tržaških glasbenikov v Mirnu

Letos poteka 60 let, odkar je podjetje »Ivan Kacin« iz Gorice v župnijski cerkvi v Mirnu postavilo nove orgle, ki še danes dobro služijo namenu. Ob tej priložnosti je bil v soboto, 7. t.m. zvečer v tej cerkvi koncert, na katerem so nastopili mladi glasbeniki s Tržaškega Andrej Pegan (orgle) ter Jagoda Kljuder in Marko Bitežnik (violina). Na koncertu so bili zastopani naslednji skladatelji: F.C. Arauxo (r. 1575), G.F. Händel (1685-1759), N. de Grigny (1672-1703), J.S. Bach (1685-1750), J.M. Leclair (1697-1764) in B.M. Furgeri (r. 1930).

Nastop tržaških instrumentalistov je poslušalcem približal predvsem glasbo baročnega obdobja, posegel pa je tudi v renesanso in s kompozicijo modernega značaja v novejšo obdobje. V štirih točkah je organist Pegan zaigral sam, na sporedu pa sta bili tudi dve sonati za orgle in dve violini. Čeprav so orgle v Mirnu skromnejše po izbiri registrov, se je izvajalec dobro prilagodil tehničnim možnostim in je tudi v tem okviru znal privabiti iz instrumenta zvok, ki je bil v skladu s pojmovanjem orgelske glasbe v različnih stilnih obdobjih. Tudi Peganovo spremljevanje obeh violin je bilo natančno in nevsljivo, Kjudrova in Bitežnik pa sta se izkazala kot zelo muzikalna in temperamentna glasbenika, ki sta sposobna vzdržati vso umetniško napetost in izvajalsko težavnost štiridelne baročne sonate, tudi v hitrih tempih. Za večino poslušalcev, ki je v cerkvi nevajena koncertov tovrstne

glasbe, sta prav skladbi za orgle in dve violini pomenili še posebno doživetje. Bilo je res užitek poslušati mehki zvok violin ob zadržani orgelski spremljavi, ki je tudi v taki komorni sestavi popolnoma obvladoval prostor zelo akustične mirenske župnijske cerkve. Organist Pegan pa je dokazal, da je vse bolj kos tehničnim in interpretativnim zankam orgelske glasbe in se nam bo v bodočnosti gotovo še predstavil z novimi uspehi.

Koncert tržaških glasbenikov v Mirnu je bil primerna počastitev jubileja tamkajšnjih orgel in je pomenil kulturno popestritev okolja, ki je na glasbenem področju vajeno predvsem zborovskih koncertov. Poslušalci sobotnega koncerta so svojo hvaležnost izvajalcem izrazili na koncu z dolgim aplavzom.

M. V.

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO V TRSTU

razpisuje

letno študijsko štipendijo v počastitev pokojnega gospoda Mihaela Flajbana.

Štipendija bo znašala 2.000.000 lir letno in bo trajala za vso redno študijsko dobo, v kolikor bo koristnik zadostil pogojem pravilnika. Štipendija je namenjena slovenskim zamejskim visokošolcem, ki se bodo vpisali na tržaško ali videmsko univerzo v akademskem letu 1987-88.

Izjemoma bo štipendija lahko podeljena tudi visokošolcem, ki že obiskujejo višje letnike univerze.

Rok za predložitev prošenj z vso dokumentacijo zapade 30. novembra 1987.

Za podrobnejša pojasnila o pravilniku naj se zainteresirani javijo na sedežu SDD v Trstu, ul. Machiavelli 22, II. nadstropje, tel. 65612, vsako sredo od 16. do 18. ure.

SPORAZUM GRASSETTO - INGRA

V Milanu je bil te dni podpisan sporazum med podjetjem Grassetto Costruzioni in konzorcijem Hrvatske socialistične republike Ingra. Sporazum predvideva sodelovanje za zgradnjo avtoceste Kozina-Reka, turističnih infrastruktur na dalmatinski obali kakor tudi raznih infrastruktur v komunističnih državah in državah tretjega sveta. Pogajanja za podpis sporazuma so potekala bodisi na Hrvaškem, bodisi v Italiji, udeležil pa se jih je tudi predsednik hrvatske republike Ante Marković. Podjetje Grassetto Costruzioni pripada milanskemu gradbeniku Ligrestiju.

Slovensko stalno gledališče gostuje z Nušičevo Sumljivo osebo:

v ponedeljek, 16. nov., ob 19.30 v Kopru

v torek, 17. nov., ob 19.30 v Postojni

v sredo, 18. nov., ob 19.30 v Škofji Loki

v četrtek, 19. nov., ob 16. uri v Škofji Loki

ZAHVALNA NEDELJA V TRSTU

Veliko število slovenskih vernikov iz Trsta in okolice se je v nedeljo, 8. t.m., popoldne udeležilo tradicionalnega letnega srečanja s tržaškim škofom monsinjorjem Bellomijem ob hvaležnici ali zahvalni maši, ki jo v stolnici svetega Justa prireja Slovensko pastoralno središče. Maševal in pridigal je sam škof, ki je v misli o hvaležnosti Bogu za sadove zemlje in za vse dobro vpletel razmišljanja o misijonskem poslanstvu Cerkve. Pri tem je podčrtal pomen ljudskega misijona, ki bo leta 1989 po vsej škofiji. Spregovoril je tudi o Marijnem letu in o verskem izobraževanju odraslih.

V cerkvi je bilo veliko ljudskih noš. Skavti in skavtinje so bili v svojih krojih, ob darovanju pa je dolga procesija slovenskih ljudi ponesla škofu na oltar darove zemlje. Ljudsko petje je vodil gospod Dušan Jakomin. Škofu in sodelujočim pa se je zahvalil vodja Slovenskega pastoralnega središča, gospod Marij Gerdol.

**Beri - širi - podpiraj
"NOVI LIST"**

Po krizi na goriški občini

Reševanje politične krize v goriški občinski upravi je v teku. Ko to pišemo, še ni zaključka te krize, vendar vsa znamenja kažejo na skorajšnjo rešitev.

Predstavniki strank dosedanje večine — DC, PSI, PSDI, PRI in Ssk — so na eni izmed zadnjih skupnih sej, ob prisotnosti občinskega odbora, obrazložili v posebnem dokumentu predloge za izhod iz te krize. Veliko je v tem govoru o politični potrditvi zaupnice županu in odboru, s čimer naj bi se odpravile dosedanje težave.

Posebej je v dokumentu petih strank govora o izvajanju programa, ki je sicer že bil sprejet leta 1985 ob sestavi sedanje večine in odbora. Tako so tu nanizana vprašanja gospodarstva, funkcionalnosti občinskih organov in delovanje same uprave. Med važnejšimi točkami je tudi poudarek na ustanovitvi univerze s fakulteto za diplomatske vede in višjo šolo za uradništvo in vodenje podjetij. Prav tako je govor o Konzorciju za univerzo, v katerem morajo biti zastopane vse sile večine.

Mi še posebej poudarimo zadeve, ki neposredno zanimajo slovensko narodno skupnost. Tako je v dokumentu predstavnikov petstankarske večine zlasti poudarjena potreba po ovrednotenju slovenske konzulte pri goriški občini. Nadalje pa dokument vsebuje jasno zahtevo po redni poti, za gradnjo slovenskega šolskega središča v južnem delu mesta (naj omenimo, da je zmagalo natečaj za gradnjo podjetje Venturini iz Gemone). Nadalje se tudi potrjuje obmejno sodelovanje z Novo Gorico.

V petek, 6. t.m., se je v Gorici pozitivno rešila občinska kriza. Občinski svet se je sestel v četrtek, 5. t.m., da bi po skoraj dveh mesecih razpravljal o nastali krizi po znanem pojavu prostih strelcev (iz vrst večine), ki so na tajnem glasovanju pre-

prečili odborov sklep o podelitvi pomembne naloge s področja javnih del znanemu goriškemu profesionistu za skoraj pol milijarde lir.

Četrtekova seja se je zavlekla pozno v noč. Po jedrnatih županovi obrazložitvi je nastopil svetovalec zelene liste Fiorelli in govoril nepretrgoma skoraj pet ur, kjer je delil nauke na levo in desno ter uprizoril pravcati »proces« županu in odbornikom. Zato je okoli polnoči župan Scarano prekinil sejo ter jo ponovno sklical za naslednje dopoldne. Na tej seji so končno lahko nastopili predstavniki vseh drugih strank in podali svoje mnenje o krizi in predlogih za njeno rešitev. Načelniki svetovalskih skupin večinskih strank — DC, PSDI, PSI, Ssk in PRI — so predlagali skupen dokument, v katerem izražajo zaupnico županu in odboru ter jih vabijo, naj odstop prekličejo.

Za Slovensko skupnost je na seji spregovoril načelnik skupine dr. Damjan Paulin in orisal stališče slovenske stranke oz. skupine. Podprl je skupni dokument petih strank in s tem povabil izvršni organ občinske uprave k umiku odstopa. Posebej je svetovalec Ssk še podčrtal nekatere točke iz skupnega političnega dokumenta, med temi posebej zahtevo vseh strank večine, da vlada oz. parlament končno sprejmeta ustrezna zakonska določila za slovensko narodno skupnost. Ta zahteva (skupno s točko o slovenskem šolskem centru in o slovenski konzultu v goriški občini) sestavlja programsko točko sedanje uprave. In prav v tem je kvalitetna osnova, na podlagi katere bo tudi slovenska stranka še nadalje sodelovala v sedanji petstrankarski večini.

Ob koncu obširne in poglobljene debate je občinski svet glasoval o treh reso-

lucijah — že omenjeni večinski — nato liberalni (ki sicer tudi izraža zaupnico odboru in županu) ter komunistični, ki sprejema odstop odbora. Z veliko večino je bila izglasovana resolucija petih strank, ki vabi odbor, naj ostane na svojem mestu. Takoj po seji občinskega sveta se je sestel še občinski odbor in v skladu z izidom glasovanja v svetu sklenil, da umakne odstop in nadaljuje s svojim delom v prid mesta in njegovega vsestranskega razvoja.

—o—

Prejeli smo

Vabilo Slovincem iz Laškega

V zadnjih desetih letih je družbeno življenje Slovincem iz Laškega nanovo zaživelo: ustanovitev posvetovalne komisije za vprašanja slovenske manjšine pri Javnem večnamenskem kulturnem središču, odprtje dvojezičnega oddelka občinske knjižnice in ponovno odprtje slovenskih šol v Ronkah, imenovanje komisije za slovensko manjšino pri ronški občini.

Ob takem ugodnem stališču krajevnih oblasti in političnih sil se je razvila in še raste tudi udeležba v prvi osebi naših ljudi, predvsem na kulturnem in rekreacijskem področju: pobude komisije pri »Večnamenskem centru«, občinske komisije in dvojezične knjižnice v Ronkah, športna dejavnost ŠD Iskra, prosvetna dejavnost ženskega pevskega zbora iz Laškega.

Toda vse to delovanje je razdeljeno na področjih in preveč razpršeno, kajti nam manjka povezovalno jedro, ki bi nas vse združevalo, nekakšno »ognjišče«, kot je včasih bilo društvo in pevski zbor Srečko Kosovel. Vsi, ki se srečujemo na naših prireditvah, čutimo to pomanjkanje.

ZATO SE SLOVENCIM IZ LAŠKEGA ZBEREMO
V TOREK, 17. NOVEMBRA, OB 20. URI,
V DVORANI
OBČINSKEGA SVETA V RONKAH,

da se pogovorimo o naših potrebah in predvsem, kako uradno ustanoviti slovensko društvo, ki bi bilo apolitično in zato odprto vsem, ne glede na njihovo prepričanje.

Predlagamo, da bi se društvo imenovalo »Jadro« ob upoštevanju kraja, kjer živimo, vsekar se bomo o tem in o drugih predlogih skupaj pogovorili. Uradna ustanovitev pa nam daje več možnosti, da bi bolj učinkovito predstavili naše potrebe. Npr. bi lahko dobili od ronške občine svoj sedež, kjer bi imeli razne dejavnosti, od petja do glasbe in druga kulturna srečanja; dobili bi prispevke od dežele ali pokrajine; okrepi bi uporabo knjižnice; lahko bi ustanovili šahovski krožek; lahko bi se boljše predstavili večinskemu narodu in zlasti bi se boljše spoznali ...

Končno, »ker je v slogi moč«, kot smo ugotavljali na javni razpravi na ronški občini dne 14. maja 1982, bi lahko tudi boljše sodelovali z obema komisijama, s šolo in drugimi javnimi ustanovami.

Ronke, 6. novembra 1987

Za pripravljalni odbor:
Karlo Mučič
Davorin Devetak
Nivea Samar por. Gon
Stefanja Pahor por. Tonsig

Iz naše preteklosti

INDIJANSKA GOVORNIŠKA SPRETNOST

Govor čeroškega poglavarja, ki je z njim sporočil svojim rojakom odgovor ameriškega predsednika Andrewa Jacksona (1829-1837) na njihovo pritožbo glede nasilja belih priseljencev. Jackson je pritožbo zavrnil z besedami, da sicer ljubi Indijance kot svoje lastne otroke, da jim pa nasvetuje selitev proti zahodu. Indijanski poglavar je govoril takole:

»Bratje! Slišali smo odgovor svojega velikega očeta. Sama dobrota ga je, saj pravi, da ljubi svoje rdeče otroke. Bratje! Ko je beli mož prišel prvič ob naše obale, so mu Indijanci dali zemljo in mu napravili ogenj, da se je ogrel, in ko so ga napadli beli sovražniki z juga (Španci), so naši mladeniči zgrabili tomahawke in varovali njegovo glavo pred skalpiranjem. Ko pa se je beli mož ogrel ob indijanskem ognju, ko se je najedel naše koruzne kaše, je zrastel; njegovo telo je preseglo naše gore in njegove noge so pokrile ravnine in doline. Iztegnil je svoje roke od morja na vzhodu do morja na zahodu in tako postal naš ve-

liki oče. Ljubil je svoje rdeče otroke, toda govoril jim je: "Otroci, stopite malo v stran, da vas slučajno ne pohodim!" Z eno nogo je sunil rdečega moža čez reko Ohoni, a z drugo je pomendral grobove njegovih očetov. Toda naš veliki oče je ljubil svoje rdeče otroke in je kmalu spremenil svoje govorjenje. Govoril je mnogo, a smisel njegovih besedi je bil vedno isti: "Pojdite s poti, stopite malo v stran, tu ste mi preblizu!" Bratje! Ko nam je govoril v onih starih časih, je rekel: "Pojdite čez Ohoni in čez Okmulgi, tam je lepa zemlja! Rekel je tudi: "Ta zemlja bo za vselej vaša last." Sedaj pa pravi: "Dežela, ki v njej bivate ni vaša, pojdite čez Mississippi; tam so dobra lovišča in tam boste bivali, dokler bo rastla trava in tekla voda". Bratje, ali ne bo prišel veliki oče tudi tja za nami? Saj ljubi svoje rdeče otroke in njegov jezik ne pozna laži.«

Govor vreden Marka Antona. »Smo kakor jesensko listje, ki so ga poteptali mogočni jezdeci«, pravijo Indijanci in ti jezdeci so: nosilci evropske civilizacije in kulture!

(Iz Mentorja, leta 1930)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Zanimiva 5. številka »Znamenja«

Peta številka »Znamenja« se začneja s tehnim prispevkom svojega glavnega in odgovornega urednika Vekoslava Grmiča. Članek ima naslov »Cerkev v kontekstu današnje duhovne situacije«. Gre za sestavek, ki bralca opozarja na določena znamenja sedanjega časa, na katera bi morala Cerkev dati primerne odgovore v luči evangelija. Tako Vekoslav Grmič vzame v pretres le nekaj izzivov za sodobno Cerkev. Najprej skuša analizirati odnos Cerkve do resnice avtoritete, ki po njegovem ni prepričljiva v luči sedanjega človeka, saj ta »danes ne sprejema več nekega prepričanja zaradi avtoritete, temveč zato, ker ga je sam spoznal za pravilno«. Če bi Cerkev hotela ustrezati sedanjim duhovnim silnicam človeka, bi se morala odpovedati svojemu avtoritarizmu, ne da bi pri tem izgubila svojo identiteto. Druga značilnost sedanje duhovne situacije, ki jo Grmič vzame v pretres, je »odpor današnjega človeka zoper institucije«. »O današnji Cerkvi«, pravi avtor, »bi mogli reči vsaj to, da je preveč institucionalizirana«. Vsaka institucija pa je sama po sebi taka, da skrbi za svojo moč, kar seveda ni v duhu evangelija. Institucionalizirana Cerkev se oddaljuje od vernikov in ni več živo občestvo. Zadnji sklop problemov, o katerih bi se morala izreči Cerkev, pa poimenuje Grmič s pojmom »strah«. Strah

Teološki tečaj v Ljubljani

»Čas in njegova znamenja« — to je naslov dvotedenskega teološkega tečaja o aktualnih temah za študente in izobražence, ki se je začel v dvorani Teološke fakultete v Ljubljani. Gre za že tradicionalno pobudo, ki vsako leto pritegne na stotine in stotine poslušalcev. Številna predavanja se potem ponavljajo po drugih krajih v Sloveniji in v zamejstvu. Istočasno, vendar po drugem sporedu, bo potekal seminar tudi v Mariboru.

Vse teme letošnjih predavanj so zelo aktualne. Na sporedu bodo vprašanja morale danes, problematika bioetike, ekološka vprašanja, medicinski in moralni problemi AIDS-a, ustavne spremembe v Jugoslaviji in Cerkev, vprašanje samostojne škofovske konference v Sloveniji, opozarjanje na družbene krivice, naloge laikov pri nas. Slovenski metropolit doktor Šuštar bo govoril o razmerah v slovenski Cerkvi in narodu pod naslovom »Izzivi sedanjosti za naloge v prihodnosti«. Beograjski nadškof doktor Perko pa bo obdelal teološke temelje sožitja različnih narodov, kultur in veroizpovedi.

Letos bo vsak večer samo eno predavanje z začetkom ob 19.30.

ima lahko več obrazov. Cerkev je poklicana, da prižiga upanje! »Kolikor se bo Cerkev z besedo in dejanji zavzela za rešitev žgočih problemov našega časa, ki vznemirjajo današnje človeštvo, kolikor se bo odločno postavila na stran ubogih, trpečih, izkoriščanih in zatiranih, toliko bo res prepričljiva in bo že s takšnim delovanjem ljudem prižigala luč upanja in jih spodbujala k tistemu, kar zahteva od njih današnji zgodovinski trenutek«, piše Vekoslav Grmič.

Jože Rajhman v svojem prispevku predstavlja in analizira rokopis Adama Skalarja, duhov-

nika, ki je leta 1643 napisal rokopis — hrani ga NUK — z naslovom »Šula tiga premišluvana«. Doslej je bil ta rokopis le »registriran«, da se izrazimo z Rajhmanom; ta pa je prikazal, oziroma nakazal ozadje nastanka tega dela, ki je nekakšen priročnik, s katerim je Skalar nameraval obogatiti pastoralno delo med slovenskim ljudstvom.

Primož Pirnat je objavil prvi del članka z naslovom »Človek in mir«. V njem skuša predstaviti »glavne poglede na mir in njegove temeljne dejavnike, to je tiste, ki izhajajo bolj iz človeka kot iz ideologij njegovih struktur in oblasti.« Iz objavljenih poglavij lahko razberemo, da je v vsakem človeku potrebna moč, da lahko prispeva tako »k miru v svetu kot v sebi«. Članek je poln najrazličnejših sklicevanj na pisatelje in pesnike, a tudi na znanstvenike, psihologe, naravoslovce, fizike, teologe itd., iz česar je razvidno, da se je o vprašanju odnosa med vojno in mirom že marsikdo in marsikdaj ukvarjal.

Zanimiv prikaz neke družbene stvarnosti je članek Matevža Grenka z naslovom »Mladi, vzgojnoizobraževalni proces in marksizem«. Bistvo in teža izvajanja sta strnjena v stavku, da »že staro pedagoško načelo zahteva, da učitelj ne sme poznati le učne vsebine, ki jo uči, ampak tudi učenca«. Vsako vzgojno podajanje je torej vezano na človeka. »Zato tudi k teoriji marksističnega vzgojnoizobraževalnega procesa lahko pristopimo edinole iz tiste etično vrednostne dimenzije, ki se v sferi vzgojnega procesa lahko utemelji kot praktična vrednost. To pa pomeni, da marksistična vzgojna teorija mora biti utemeljena na pojmu človeka in pojmu svobode«. Vzgojnoizobraževalni proces naj bi torej težil »k priznavanju dialoga kot temeljne in bistvene poteze«.

Jože Bajzek objavlja študijo o »Indiferentnosti mladih« Študija ima še v naslovu pripis »Obramba ali predaja?« Gre za izredno zanimivo iz-

vajanje o rezultatih sociološke raziskave med slovensko mladino, ki jo je fakulteta za vzgojno vede Salezijanske papeške univerze v Rimu naredila med mladimi zadnjega letnika srednjih šol. Raziskava je zajela dijake iz Avstrije, Belgije, Anglije, Italije, Španije, Nizozemske, Nemčije, Francije, Poljske, Portugalske, Švice in Slovenije. Za enkrat Znamenje objavlja le prvi del rezultatov te sociološke raziskave, pri tem pa upošteva samo odgovore slovenskih dijakov in jih ne primerja z ostalimi evropskimi sovrstniki. Kaže pa zanimivo podobo, o kateri bi veljalo obširneje in temeljiteje spregovoriti.

Poleg domačih avtorjev objavlja »Znamenje« tudi prevode nekaterih zanimivih prispevkov iz tujine. Tako je Roman Štus prevedel študijo »O teologiji verstev« s podnaslovom »Oris in odprta vprašanja«, ki je bila objavljena v nemškem časopisu »Orientierung«.

Zanimiva je tudi razprava Clodovisa Boffa z naslovom »Solidarnost z ubogimi«. Gre za referat, ki ga je Clodovis Boff prebral na simpoziju v začetku junija v Assisiju na temo »Solidarnostno srečanje za tretji svet«. Razprava je teološko zasnovana in pojasnjuje, kako smo vsi ljudje poklicani k solidarnosti, ki odpravlja krivice, odpravlja greh v svetu.

Sporno, a vsekakor izredno osebnost Antona Aškercerca analizira Mihael Kuzmič, izhajajoč iz čudnega vprašanja »Ali je bil Anton Aškerc protestant?« Res je mogoče v nekaterih življenjskih odločitvah Antona Aškercerca, v njegovem pisanju in zanimanjih, videti določeno bližino s protestantizmom. Vsekakor pa je prav tako jasno, kot ugotavlja avtor, da mogoče smemo trditi, da se je Aškerc približal protestantizmu, vendar »se zanj ni konfesionalno opredelil«. Zanimiv in za nas nov lik književnice nam predstavlja Živomir Simović, ki piše »O religioznosti Izidore Sekulić«, pisateljice, ki je umrla leta 1954. Prav njene zadnje dneve analizira pisec tega zanimivega članka. Polne drobnih utrinkov, ki vabijo k razmišljanju, so »Razglednice iz dnevnika« Jožeta Lodranta. V rubriki Zapisi pa beremo vrsto drobnih, a pomembnih informacij. Med drugimi tudi o zadnjih parlamentarnih volitvah v Italiji. Na splošno je torej tudi ta številka revije »Znamenje« zanimiva in bogato zasnovana od začetka do konca.

Novembrska številka Ognjišča

Gost meseca v novembrski številki verskega mesečnika za mladino »Ognjišče«, ki se v Kopru bliža koncu 23. letnika, je župnik Miro Šlibar. To je »bolniški župnik«. Pred dvema letoma je namreč ljubljanski nadškof dr. Šuštar ustanovil osebno, neteritorialno župnijo, ki zajema bolnike v kliničnih bolnišnicah slovenske prestolnice. Šlibar je bil imenovan za župnika, pomagata pa mu še dva duhovnika. Njihova skrb je, da nudijo versko oskrbo bolnikom, jih obiskujejo v bolnišnicah, so jim na razpolago za razgovor in tolažbo, delitev zakramentov. Po zakonu imajo vsi bolniki pravico, da pokličejo duhovnika. V Ljubljani je to že dobro vpeljavano. V intervjuju pa župnik poudarja, da nikakor ne opravlja vloge tistega, ki stopa k bolniku, ko naj bi ta umrl, kot še marsikdo pojmuje duhovnikovo vlogo ob bolniški postelji. Gre za to, da lahko verniki nadaljujejo s svojim verskim življenjem tudi v težavnih okoliščinah bolezni. Ko ne morejo v cerkev, stopi duhovnik k njim. V razgovoru je veliko globokih misli o človeškem trpljenju, položaju bolnikov in zdravstvenega oseba.

Priloga zadnjega Ognjišča je posvečena duhovniku, javnemu in političnemu delavcu dr. Janezu Evangelistu Kreku ob 70-letnici smrti. Prikazan je njegov človeški in duhovni lik, pa tudi delo, ki ga je opravil do smrti v 52. letu starosti 9. oktobra 1917.

Objavljena so tudi številna pisma mladih bralcev z odgovori uredništva. Na Veroučnih straneh se nadaljuje Svetopisemski krožek. Glavni urednik Franc Bole je prispeval 4. nadaljevanje potopisa o obisku, ki ga je opravil z bivšim koprskim škofom dr. Jenkom med Slovenci v Argentini. Tokrat je poudarek na prostovoljnih slovenskih šolskih tečajih za otroke in mladino ter na velikih verskih shodih v Marijinem svetišču v Lujanu. Posebno poročilo je posvečeno sedmemu srečanju slovenske verne mladine, ki je bilo 19. septembra v Stični.

Ob tem so še leposlovni prispevki, prikazi novih knjig, misli, rubrike o preizkušeni in potrebnih, šport in popevkarji, povest v nadaljevanjih, prikaz zagrebške škofije iz niza Škofije v Jugoslaviji, rubrike za zabavo in kratek čas.

Sodobno kmetijstvo

Pridelovanje vrtnin v zimskem času

Kljub ugodnim vremenskim razmeram tudi na Primorskem se občasno pripeti, da ni ugodnih pogojev za rast in razvoj vrtnin. Padeč temperatur pod ničlo tudi do minus 15 začasno ustavi razvoj in rast odpornejših vrtnin, posamezni posevki pa lahko celo propadejo.

Dosedanji način pridelovanja je bil preveč odvisen od neugodno razporejenih padavin, ki ovirajo pravočasno zasovo, rast in razvoj posevkov oziroma nasadov. Občasna sušna obdobja močno vplivajo na hitrost rasti, zato posevki in nasadi vrtnin jeseni zamujajo glede tehnološke zrelosti. Poleg tega so pridelki na pogosto sušnih, plitvih, peščenih tleh razmeroma skromni in slabše kakovosti.

Šele z uvedbo namakanja, vključevanjem ustreznih tehnologij in dopolnjevanjem izbire bo na Koprskem, Tržaškem in Goriškem mogoče pridelovati dovolj vrtnin ne le za območna tržišča in Slovenijo, in to ne samo poleti, temveč tudi jeseni in pozimi. Za zagotovitev boljše oskrbe tržišča bo razen pridelovanja na prostem treba vključevati tudi pridelovanje v zaprtih prostorih. Raziskave o pridelovanju vrtnin v plastenjaki, visokih in nizkih tunelih ter pod luknjasto folijo in vlaknatimi folijami, obetajo večje, zgodnejše ter bolj kakovostno pridelavo vrtnin. Ob vsem tem bo treba misliti na skladiščenje tehnološko dozorelega pridelka posameznih vrtnin.

Iz izkušenj in raziskav vemo, da postane večina vrtnin kljub razmeroma dobri odpornosti proti nizkim temperaturam občutljivejša za padeč temperature ob pre-

hodu v tehnološko zrelost oziroma prezrelost. Zato moramo zrel pridelek nekaterih vrtnin začasno skladiščiti v priročnih skladiščih oziroma hladilnicah. S tem omogočimo nepretrgano oskrbo gospodinjstev in tržišča v manj ugodnem obdobju, ko zaradi zmrzali ni mogoče pospravljati vrtnin na prostem, oziroma ko te pozebejo.

Za prezimljanje vrtnin na prostem lahko pustimo nasade in posevke, ki še rastejo ali so na prehodu v tehnološko zrelost. Take rastline so odpornejše od dozorelih.

Tehnološko dozorel nasad ali posevek lahko zavarujemo pred mrazom ali poškodbami s prekrivanjem s koruznico, dračjem, folijo. Paziti pa moramo, da se folija ne dotika listov oziroma glavic vrtnin, saj ob dotiku nastanejo poškodbe.

Najprimernejši za prezimljanje so visoki in nizki tuneli. Še najvarneje je dvojno pokrivanje, in sicer visok tunel ali plastenjak in nizek tunel oziroma prekrivanje s tanko perforirano ali še bolj vlaknato folijo.

Za uspešno pridelovanje jeseni in pozimi je pomembno izbrati ustrezne že preizkušene vrste vrtnin, ki so odporne proti občasnim nizkim temperaturam, obenem pa dajo velik in kakovosten pridelek.

V manj hladnih zimah uspešno prezimljamo na prostem odpornejše sorte, oziroma hibride belega zelja. Enako dobro prezimi na prostem oziroma v skladišču tudi rdeče zelje.

V primorskih podnebnih razmerah odlično prezimijo na prostem listni, glavna ti in brstični ohrovt. Predvsem brstičnemu

okrovu bi morali posvetiti več pozornosti, saj je to kakovostna zelenjava, ki vsebuje veliko vitamina C, primerna za pridelovanje je tudi drugod v Sloveniji. Uspešno lahko pridelujemo tudi prezimno zelje. Primerne so koničaste sorte raket, prospera in šateranej. Zasujemo jih konec avgusta, pridelek pa pospravljamo maja. Tudi cvetača na Primorskem dobro uspeva. S pravilno časovno zasovo in izbiro ustreznih sort lahko zagotovimo pridelek do začetka mraza. Če posadimo prezimne sorte, pa lahko pospravljamo pridelek od marca do maja. Močno je razširjeno pridelovanje prezimnih sort cvetače na Koprskem.

Od solatnic ima najboljšo možnost za prezimitev radič.

S pravilno izbiro sorte glavnatega radiča lahko zagotovimo oskrbo tržišča neposredno z njive od septembra do zime. S saditvijo novejših sort, odpornejših na mraz, kot sta monivip in amivip, pa lahko ob ustreznih zaščiti tehnološko zrelega pridelka podaljšamo prodajo v zimske mesece. Od jeseni do pomladi lahko pripravljamo za trg siljen radič.

S primernim prekrivanjem nasadov in ustreznim skladiščenjem izboljšamo oskrbo tudi pozimi. V preteklosti so na Goriškem pridelovali predvsem prezimno solato. Uvajanje plastenjakov in visokih tunelov in namakanje pa bosta omogočila oskrbo trga tudi pozimi. Pogoj je ustrezna izbira sorte. Zelo dobre uspehe so dosegli s sorto ravel.

Nekoliko manj je razširjeno pridelovanje motovilca, ki ga ob pravočasni zasovi in dobri oskrbi pospravljamo od novembra do marca.

Špinačo, zasovano septembra, pospravljamo od novembra dalje. Blitvo, srebrnolistno kot listnato, prekrito s folijo ali v tunelih, pospravljamo pozimi.

Z. T.

Kaj pomeni danes boljševiška revolucija za Sovjetsko zvezo

Zadnja številka »Naših razgledov« ob-
javlja v prilogi »Izbor iz tujih časnikov,
revij in drugih virov« tudi daljši sestavek
iz lista »Die Zeit«, katerega avtor je
Christian Schmidt Häuer. Sestavek se nam zdi
zanimiv in ga ponatiskujemo v podlistku,
s čimer se tudi spominjamo oktobrske re-
volucije, ki je pred 70 leti močno odjeknila
tudi pri nas.

(Ured.)

I.

Bilo je, kot da bi zgodovina sama za-
držala dih. Ko se je največja socialna re-
volucija, ki se je sploh kaj dvignila od
spodaj, v noči s 7. na 8. november 1917
zrinila vse tja do neznatne stranske dvo-
rane v petrograjskem Zimskem dvorcu, v
katerem so zadnji predstavniki začasne
vlade obsedeli na svojih belih empirskih
stolih, je v deželi vladal mir. Za kratek
trenutek se je polegel vihar množic, ki je
ruske obubožane in od svetovne vojne iz-
koreninjene, zemljo pridobivajoče in uni-
čujoče kmete gnal čez posesti, delavce pa
silil v tovarniške pisarne, vojake in mor-

narje na poveljniška mesta in mostove, od
Zakavkazja do križarke Aurora.

Osem mesecev stara demokracija se je
za vojno in za mir prešibka pod dvojnimi
pritiskom ljudskih gmot in nemške vojske
pokazala za življenje nesposobna. V svo-
jih zadnjih urah ni imela moči in podpore,
da bi se branila. Nobene alternative ni bi-
lo za sprva omahujoče boljševike, odkar
so na Leninovo zahtevo tri množična ge-
sla februarke revolucije — premirje, raz-
delitev zemlje, kruh — napravili za svoj
program. Ministrski predsednik Aleksan-
der Kerenski je sicer še v začetku novem-
bra obljubil, da bo upor boljševikov izra-
bil za njihovo »dokončno uničenje«: »Bil
bi pripravljen opraviti božjo službo, da bi
prišlo do take akcije.« Toda tik pred to
akcijo je pustil svojo vlado na cedilu in
izginil.

Osiroteli ministsri, ki so se zaradi gro-
zečih Aurorinih topov iz Malahitne dvora-
ne nad Nevo umaknili v stranski, proti no-
tranjemu dvorišču obrnjeni prostor, so se
odločili za upornike.

Brez te okoliščine ne bi bilo končnega
sklepa o njihovi aretaciji, po vseh pravi-
lih in tudi ne ure na kaminu v Zimskem
dvorcu, ki danes državnim gostom in tu-
ristom kaže, kdaj natančno proti drugi uri
zjutraj je nastopila dozdevna časovna pre-
lomnica.

V tistih urah, ko je staro državo zadel
odločilni udarec, je bilo v Petrogradu ču-
titi komaj kaj tega. Godbe so igrale naprej,
ljudje so pohajkovali po Nevskem prospek-
tu, gledališča so imela polne hiše, tudi »ki-
nematografi« so bili prenapolnjeni. Nobe-
na stavka ni prekinila prometa. Lenin sam
je s tramvajem prišel v komandno centra-
lo vstaje. Pozno zvečer 6. novembra (24.
oktobra po starem koledarju) se je iz svo-
jega stanovanja, kjer se je dotlej skrival,
odpeljal v Institut Smolni, ustanovo za ple-
miške hčere, spremenjeno v poveljstvo
revolucionarnega vojaškega komiteja. V
kritičnih trenutkih med 6. in 8. novem-
brom, ko so boljševiki zavzemali zadnje
postaje na poti do oblasti — od telegraf-
skih uradov, prek mostov in kolodvorov
do Zimskega dvorca, je bilo samo enajst
mrtvih.

Lev Trocki je 15 let pozneje zapisal:
»Bralec doživlja svojevrstno razočaranje:
kje je upor?... Delavcem ni bilo treba odi-
ti na trge, da bi se zlili v eno. Vojakom je

— Znaš Jakec, že večkrat sm te mislu prašat, de be mi razložu, kej je demokracija. Jn socializem jn take reči.

— Pej kej te je primlo, de si se zdej zmislju na tu? Sej ti ni blo za politiko nikoli dosti mari.

— E ma zdej je biu u Moskvi an velek praznik jn je biu tam tudi tisti Natta, ke je tajnik taljanskeh komunistov. Jn je reku, de ni socializma brez demokracije, de je treba izmenjavat ideje jn pluralizem jn človeške pravice jn take reči. Zatu be rad znou ...

— Narprej ti povem, de tašno govornje pomene, de smo zmiram tam ku pod Stalinam.

— Kaku? Ne zastopem!

— Kej ne videš, de govori koker Gorbačev? Če be zdej, ke jeh ni več, hvalu Stalina al Brežnjeva, tu be blo pluralizem. Ma do zdej so bli zmiram dekordo s tistem ke komendira. — Smo zmiram tam!

— Ben, je prou. Ma jest be uselih rad znou ...

— E, dragi moj, razložet kej je demokracija, ni taku lahko. Vidi, denmo reč, na celem sveti ni ane države, ke be rekla, de ni demokratična. U celi Afriki, kamer komendirajo samo polkovniki, generali al rasisti, je vse sama demokracija. U socialističnih državah glih taku; samo buhvari kej reč čez kapote. Te hitro zašijejo. Jn berlinski zid je tudi znamenje demokracije jn socializma. Samo zastran pluralizma je nomalo drugače, zatu ke v socialističnih državah ni pluralizma, zatu ke je samo ana stranka al partija. Dosti strank jemajo pej kapitalistične države. Po tri, štiri, prfina dvanajst (ku tle pr nas). Jn tudi govornje jn pišejo vse sorte.

— Ja, sm slišou, de na Angleškem lahko kritizirajo prfina kraljico, če preveč špendà za kašen banket. Jn nobenga ne zaprejo.

— Videš. Tu pomene, de narveč pluralizma jn demokracije je glih u tisteh državah, ke jemajo kralje. Jn tu so samo ka-

pitalistične države. Tam pišeš jn govornje kar češ. U socializmi pej moreš moučat jn bugat.

— Če reč, de kapitalizem jn demokracija gre bol vkep?! Zdej pej ne zastopem, kej mešajo demokracijo jn socializem!

— E, dragi moj Mihec, taku je ta svet. Si zdej zastopu, kej je demokracija?

— Prouzaprou ne.

— Sm si mislu.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

bilo celo prepovedano brez dovoljenja zapuščati vojašnice. Toda te nevidne množice so bolj kot kdaj stopale z dogodki v istem koraku ... Meščanski razredi so pričakovali barikade, plamene, ropanje, potoke krvi. Namesto tega je vladala tišina, strašnejša kot ves hrum sveta. Neslišno, so se premaknila socialna tla, kot vrtljiv oder, ki je v ospredje prinesel ljudske množice, včerajšnje gospodarje pa odpeljal v podzemlje.

Toda oder se je naglo vrtel naprej. Barikade in plameni državljanske vojne so sestavljali naslednjo kuliso, teror obeh strani se je zrinil v ospredje. Iz skoraj brezupnega obroča belih, japonskih in zahodnih čet je rešil boljševike vojni komunizem — ki pa je partijo, nastajajoči sistem in sovjetsko življenje militariziral s hudimi posledicami. Socialno-ekonomsko je Lenin, ki mu Marx in Engels nista dala na pot ničesar za konkretno graditev socialistične družbe, stal pred »zlomom naših iluzij«. Toda z nenadnim preobratom k »novi ekonomski politiki« (NEP) je vrtljivi oder leta 1921 nenadoma prikazal prijaznejše podobe: scene trga, kmečko trgovino, pisano kulturno življenje.

Vratolomen ideološki skok

Podobno kot Mihail Gorbačov danes je Nikolaj Buharin takrat pridigal (v duhu leta 1924 umrlega Lenina) o gospodarski rasti z razširitvijo trga potrošnje: »Naše kadre moramo spodbujati, siliti, pripraviti, primorati k temu, da bodo boljše proizvajali ... Vloga, ki jo v kapitalistični družbi igra konkurenca, mora izhajati iz ne-

nehnega pritiska, ki ga rojevajo potrebe množic.« Levi, »permanentni« revolucionarji kot Trocki, ki jih je Stalin pozneje pokopal, so reformatorjem postavljali nasproti »diktaturo industrije«: prioritarno modernizacijo je potrebno in mogoče financirati samo s kmetijskimi resursi.

To je bilo v teoriji in praksi sedem najbogatejših let partije. Toda vsakokratni opozicionalci so že svarili pred naraščajočim partijskim aparatom — in na koncu sami postali njegove žrtve. Medtem ko so najboljše glave na odprti sceni v hrupnem prepiru o usmeritvi dopovedovale, da niso zgodnji revolucionarji nikoli strnjeno sledili boljševističnemu fundamentalizmu, je Stalin poskrbel za to, da so se tla znova neslišno premaknila. Vrtljivi oder se je od konca dvajsetih let spravil v tisto peklenško gibanje, ki je skoraj vse revolucionarje pogljal v pogubo, s Trockim vred. In ljudske množice, ruski kmetje, so strmoglavili v tiste potoke krvi, ki so jih meščanski razredi nekoč pričakovali od Lenineve vstaje.

Nova kulisa je kazala monumentalne slike modernizacije na račun kmetijstva: Magnitogorsk, prekop Volga-Belo morje, jez na Dnjepru. Toda strašnejša od vsega hruma industrializacije, ki je ustvarila začasen temelj za sovjetsko svetovno silo, je bil zdaj molk o za to plačani ceni. Čez preteklost je padla železna zavesa.

Hruščova, ki jo je prvi skušal dvigniti, je zdobila. Šele Mihail Gorbačov in njegovi reformatorji so si jo drznili premakniti in ceno za revolucijo, ki je premerila SZ, postaviti javno na ogled. Toda še ved-

no je bolj umetnina kot politična realnost. Na moskovske gledališke odre se vračajo tisti revolucionarji in njihove zamisli, ki jih je dal Stalin najprej likvidirati in po letu 1938 tudi izbrisati iz zgodovinskih knjig. Pisatelji in dramatik, kot je Mihail Šatrov, čigar dokumentaristično delo o dnevih revolucije (Naprej ... naprej ... in naprej!) zdaj študira Moskovsko umetniško gledališče, pisatelji in dramatik so, ki oznanjajo: »Vsi ti ljudje živijo naprej med nami. Zato se mi zdi mogoče, da jih vse skupaj spravim na oder, da bi s svojimi očmi gledali današnji dan.«

Ekspozirani humanistični in družboslovni znanstveniki so tisti, ki iz današnjega zornega kota primerjajo posledice stalinizma s posledicami fevdalizma — kar je za dediče revolucije vratolomen ideološki skok. Dimitrij Ligačov, predsednik kulturnega fonda za ohranitev zgodovinskih spomenikov in zaupnik Raise Gorbačove, je v Literaturni gazeteti (št. 37/87) potegnil še nikoli izgovorjeno paralelo.

Tako kot je »suženjska psihologija« učinkovala tudi še po koncu tlačanstva (1861), je zapisal član akademije, so leta kulta osebnosti pogljal v zavesti milijonov globoke korenine. Ni jih mogoče odstraniti od danes do jutri. Drug ideolog reforme, Anatolij Butenko, je Stalinovo vladavino nedavno prvič označil kot »despotsko«. Na splošno si je »administracija uzurpirala oblast«, čeprav ta oblast pripada delavskemu razredu, je v Moskovskih novostih zapisal profesor.

(Dalje)